

Minoritati din America: Afro-Americanii – scurta istorie, evolutie, propaganda

Lucrarea de fata isi propune o foarte scurta incursiune in istoria si evolutia afro-americanilor, precum si o analiza a unui film regizat de un Afro-american - *Jungle Fever*, in regia lui Spike Lee – in termeni de discurs/propaganda.

Asa cum se explica in articolul “United States. History.”, din *Encarta Encyclopedia* editia 2000, istoria poporului american a inceput prin ciocnirea dintre europeni, africanii din Vestul Africii si indienii nativi din America de Nord. Dupa cum toata lumea stie, europenii au “descoperit” America intamplator si, apoi, si-au creat imperii prin cucerirea populatiei indigene si prin transformarea in sclavi a celor din Africa. Ambele procese au fost insotite de secole de interactiune culturala – interactiune care a insemnat dezastru pentru africani si populatia indigena si triumf pentru europeni, dar care a transformat de fapt toate popoarele de-a lungul istoriei.

Primii care au suferit de pe urma cuceririi au fost nativii, din cauza izolarii lor de restul lumii. Mai tarziu, in timpul perioadelor coloniale din Nordul si Sudul Americii si din Caraibe, au sosit in Lumea Noua mult mai multi africani decat europeni. Comertul cu sclavi i-a imbogatit pe unii europeni si pe unii africani, dar amploarea acestui comert a dezorganizat sistemele politice din Africa, a transformat vanatoarea de sclavi intr-un adevarat razboi si a lasat multe societati africane fara tineret.

Considerandu-se ca ‘stapanii de drept’ ai acelu pamant salbatic pe care il cucerisera, englezii au inceput sa stapaneasca din ce in ce mai multe colonii. Pe la 1700, aproximativ 250000 de europeni si africani locuiau in ceea ce va deveni Statele Unite ale Americii. In 1775 erau cam doua milioane si jumatate, si asta datorita in mare parte imigratiei: imigratia fortata a sclavilor africani si cea de buna voie a englezilor, nemtilor, scotienilor si irlandezilor. In regiunile din est, sclavii africani – majoritatea nascuti in Africa – erau adesea

mult mai numerosi decat albi. Astfel ca 70% din populatia Carolinei de Sud era alcatuita din negri; aproape toti africanii erau importati direct in colonie in secolul XVIII. Aici traditiile culturale – limba, mestesugurile, experientele religioase si credinta – au supravietuit cel mai bine printre sclavi, caci aici traiau si lucrau practic nesupravegheati.

Minoritate etnica importanta in America, afro-americanii reprezinta actualmente cam 12.5 % din populatia Americii. Dupa cum bine se stie, in timpul perioadei coloniale din America, ei erau considerati proprietatea stapanilor lor si nu aveau drepturi. Sclavi negri puteau fi gasiti in toate cele treisprezece colonii britanice, ca si in colonia spaniola Florida si in cea franceza, Louisiana. In primele decade ale secolului XX, incepand cu Renasterea din Harlem, afro-americanii au boicotat procesul de segregare si si-au creat o comunitate independenta si o viata institutionala. Si-au facut scoli, banci, ziare, si mici afaceri pentru a-si servi interesele proprii comunitati.

In anul 1954, Curtea Suprema a luat o decizie istorica in cazul Brown vs. Board of Education din Topeka. Aceasta decizie a dus la stoparea procesului de segregare, pe cale legala, in toate zonele din sud, in scoli, restaurante, locuri publice. Impulsionata de lideri precum Martin Luther King Jr, miscarea pentru drepturile civile din Statele Unite a capatat o noua amploare la jumatatea anilor '50. Grupurile manifestante organizau diferite marsuri non-violente.

Intre anii 1960 si 1970, miscarea pentru Puterea Negrilor i-a facut pe afro-americanii sa-si gaseasca in Africa o sursa de inspiratie si a pus accentul pe solidaritatea afro-americana mai degraba decat pe integrare.

Raspunzand presiunii miscarii pentru drepturile civile, guvernul le-a oferit mai multe drepturi politice si economice negrilor americani. Prin Actul pentru Drepturi Civile din 1965 (Civil Rights Act) a fost interzisa discriminarea in locurile publice, angajare si syndicate. Tot

in anul 1965, prin Actul Dreptului la vot (Voting Rights Act) s-a dat dreptul de vot tuturor negrilor din Sud.

Din punct de vedere politic si economic, negrii au facut pasi mari in epoca ulterioara miscarii pentru obtinerea drepturilor civile. Unele dintre cele mai importante personalitati de astazi din America, precum Colin Powell, sunt afro-americieni. (Encarta,1)

In ce priveste mijloacele mass-media, primul film regizat de un negru a fost in 1918 *Birthright* al lui Oscar Micheaux, care prezenta problemele linsarii comunitatilor de negri in secolul XX. Urmatorii regizori au mai fost prin anii '70, zugravind crimele din orase. In anii '80 a aparut o noua generatie de regizori negri, independenti de marile studiouri Hollywood-iene, care au inceput sa faca filme foarte critice si de mare succes comercial. Cel mai important regizor este Spike Lee, cu filmele *Bamboozled* si *Jungle Fever*, care analizeaza problemele foarte complexe ale negrilor din America si examineaza cu rigurozitate relatiile rasiste din Statele Unite. Exista de asemenea actori si cantareti afro-americieni de seama, ca Whoopi Goldberg sau Whitney Huston.

Si acum sa vedem despre ce este vorba in *Jungle Fever*. Filmul abordeaza problema etnica din punctul de vedere al unei combinatii intre un barbat afro-american si o femeie alba ('caucasian'). El (Flipper) este casatorit cu o femeie mulatra (Drew), dar care arata mai degraba a fi alba, iar ea (Angie) are un iubit (Paulie) italian ('caucasian'). Cei doi – Flipper si Angie - lucreaza in acelasi loc si el se indragosteste de ea. Asa ca se hotaraste sa-si insele sotia ca sa vada ce inseamna o aventura cu o adevarata 'caucasian'. Aceasta combinatie 'intamplatoare' ar putea fi raspunsul lui Spike Lee la numarul din ce in ce mai mare de filme Holywood-iene si seriale de televiziune care prezinta astfel de perechi 'intamplatoare' de personaje negre si albe. Acest tip de filme este de obicei utilizat fie pentru a minimaliza problema rasismului, in povesti care abia daca vorbesc despre asta, fie pentru a plasa

problema ‘rasei’ doar intr-un anumit context, sugerand ca restul filmului nu ar avea nimic de a face cu asta.

Ideea ca oamenii sunt incurajati, cum spunea scriitorul american Baldwin, “sa se perceapa pe sine ca fiind albi” (Fields, 148), si ca notiunea de ‘rasa’ este proprie sau porneste de la oamenii de culoare, continua sa formeze gandirea dominanta care este mai mult sau mai putin constient obsedata de problema ‘rasei’ (Fields, 148). Daca pornim de la intrebarea Wahneema-ei Lubiano – “ce inseamna rasa in Statele Unite daca nu o incercare de a transforma in ‘adevar’ un set de presupuneri sociale despre biologie?” (Fields, 149) – nu ar trebui sa ne surprinda faptul ca eforturile mass mediei dominante de a se adapta la provocarile politicilor de definire a identitatii incearca sa refaca granita dintre fantezie si realitate, o granita ce se dovedeste mereu cat se poate de fragila. Majoritatea filmelor ce prezinta ideologia dominanta, chiar cele multiculturaliste, incearca sa ne transmita unul si acelasi mesaj: asa cum spunea Cheryl Harris, profesoara de drept la Universitatea Harvard, ‘chiar de cand cu programul Affirmative Action, sa fi alb este inca cel mai mare avantaj.’ Asa cum ne demonstreaza ea in articolul ‘Whiteness as Property’ (“ ‘Albul’ ca proprietate”), au fost si inca sunt multi negri care ‘trec’ drept albi si care fac tot posibilul sa fie vazuti ca persoane albe, si foarte putini albi care ar prefera sa fie negri (Harris, 30). In general, in astfel de filme ce vorbesc despre dragostea interraciala, barbatii sunt de obicei albi si femeile negre, un fel de atractie erotica exotica. Si de obicei familia alba este cea care respinge combinatia cu o persoana ‘inferioara’. Dupa cum vom vedea mai tarziu in aceasta analiza, aici barbatul negru si familia sa sunt cei care resping combinatia cu ‘conducatorul’, chiar daca acest ‘conducator’ nu este neaparat ‘mainstream American’, ci doar ‘caucasian’.

Pe masura ce cultura continua sa-si organizeze discutiile politice in jurul polilor imaginari ai discursurilor despre ‘minoritate’ si ‘majoritate’, asa numitul discurs al ‘majoritatii’ persista in a ignora ceea ce teoreticianul Mihail Backhtin numea ‘dialogism

etnic’, adica, “fiecare voce culturala [...] exista doar in dialog cu alte voci.” (Stam, 158) Ceea ce inseamna ca ‘majoritatea’ continua sa ignore felul in care discursurile sale sunt influentate de asa-numitele discursuri ale ‘minoritatii.’

Intr-o zona a culturii dominante care privilegiaza vizibilitatea, filmul pare sa se joace atat cu intrebarea ‘cum *arata / priveste* lumea’, cat si cu razboiul discursurilor in ce priveste semnificatia rasei si a rezultatelor acestor combinatii interrasiale.

Mai mult priviti decat *privind*, punctele de vedere individuale ale lui Flipper si Angie sunt treptat ascunse de figura pe care o fac in calitate de cuplu care este obiectul privirilor celorlalti. La inceput, filmul le atribuie un punct de vedere acestor personaje, conferindu-le un caz de interes erotizat pe care mai tarziu il defineste ca pe o curiozitate atunci cand Flipper ii spune lui Angie ca relatia lor nu mai are nici un sens odata ce curiozitatea a fost satisfacuta.

Daca interpretam *Jungle Fever* in contextul sau istoric si social, filmul pare sa fie o provocare la adresa fanteziilor despre rasa ca *element vizibil*, o provocare situata la granitele unde anumite lucruri devin vizibile in detrimentul celorlalte. Asa cum Barbara J. Fields explica in articolul “Ideology and Race in American History” (Ideologie si rasa in istoria Americii), “Prima miscare falsa in aceasta directie [sa presupunem ca rasa este un fenomen in afara istoriei] este cea mai usoara: presupunerea ca rasa este mai degraba un fapt fizic observabil, un lucru, decat o notiune care in esenta ei este profund ideologica. [...] Contextul ideologic le spune oamenilor ce anume sa observe, ce anume sa ignore, si ce sa considere adevar absolut atunci cand traduc lumea din jurul lor in idei despre acea lume. Pe americanii din ultima parte a secolului XX nu-i deranjeaza ca termenul de ‘negru’ se poate referi la oameni albi din punct de vedere fizic, caci un context ideologic pe care ei in general nu il constientizeaza le spune de multa vreme ce amanunte sa considere importante in clasificarea oamenilor.” (Fields, 147).

Punctul de vedere al familiei este foarte important. Nici negrii nici italienii nu sunt de acord cu aceasta relatie de dragoste. Negrii, ca de exemplu tatal lui Flipper, urasc albi, si in special femeile albe. Iar italienii nu isi doresc un negru in familie. Dar cred ca punctul de vedere al negrilor, chiar felul lui Flipper de a provoca despartirea, este mult mai radical, mai categoric, decat cel al italienilor. In fond, Paulie (iubitul italian al lui Angie) se indragosteste in final de o femeie neagra (Orin) care isi facea cumparaturile la magazinul lui. Spre sfarsitul filmului Flipper ii spune ceva foarte important lui Angie: el nu vrea ca fiii lui sa fie o amestecatura de sange alb si negru in tara in care traiesc. Asa ca pana la urma se despart. In general, cele mai multe filme ii prezinta pe albi si negrii ca fiind cei mai buni prieteni, dar nu ca iubiti sau ca sot si sotie. Asadar, din punctul meu de vedere, acesta ar putea fi, printre altele, si un fel de raspuns la acest tip de filme. Dupa ce a reusit sa guste din 'fructul oprit', Flipper nu mai are nevoie de el. Din cauza familiei lui, din cauza familiei ei, si din cauza lui.

In concluzie, filmul prezinta trei cupluri importante care ne vorbesc despre avantajele si dezavantajele de a fi sau a nu fi alb in America: primul este format din Flipper si sotia sa Drew (care pare alba dar este mulatra); al doilea este format din Flipper si Angie (italianca, femeia 'caucasian'); al treilea este format din Paulie (barbatul italian) si Orin (femeia negresa). Cred ca mesajul lui Lee este ambiguu. Pe de o parte primele doua cupluri nu au nici o sansa de succes – Flipper nu o vrea pe Drew pentru ca vrea o femeie alba, iar apoi nu o mai vrea nici pe Angie pentru ca ea este alba si curiozitatea lui erotica fata de ea ia sfarsit spre finalul filmului. Familia care se opune cel mai tare este a lui, iar el in final va pune capat relatiei lor, dar nu numai din cauza familiei. Asadar, avem de-a face cu o persoana neagra care in final respinge o persoana alba dupa ce respinsese o mulatra, in loc sa avem de-a face cu o persoana alba care de obicei respinge o persoana ne-alba. Pe de alta parte, mai avem si un alb (italian) care se indragosteste de o femeie neagra. Ei par sa aiba macar o sansa de reusita. Acesta poate fi modul lui Spike Lee de a plasa aici modelul clasic al barbatului alb

atras de femeia neagra, paralel cu cel subversiv, chiar daca femeia este o intelectuala (o jurnalista) iar Paulie incearca sa priveasca relatia lor intr-un mod matur. Asadar, poate ca in acest fel, amestecul dintre negrii si 'caucasians' (nu neaparat 'mainstream' dar totusi albi) poate fi acceptat si de negri si de albi in societatea americana.

BIBLIOGRAFIE

- Fields, Barbara, "Ideology and Race in American History" 143-177, in J. Morgan Kousser si James M. McPherson, ed *Region, Race and Reconstruction*: New York: University Press, 1982
- Harris, I. Cheryl, "Whiteness as Property", *Harvard Law Review Association*. Iunie 1993. E-mail lui James Pfander, "Westlaw Download Summary Report" pentru Pfander, James 2401259 miercuri, 20 martie, 2002
- Jungle Fever*, Reg: Spike Lee, Distributie: Wesley Snipes (Flipper Purify), Annabella Sciorra (Angie Tucci), Lonette McKee (Drew), John Turturro (Paulie Carbone), Tyra Ferrell (Orin Goode), Spike Lee (Cyrus-tatal negru), 1991
- Stam, Robert, "Ethnical/Racial Representation", *Cineaste*, vol XXVI, No.2, 2002
- "United States. History", *Encarta*. CD-ROM. Seattle: Microsoft, 2000